

TMMOB Sanayi Kongresi 2005, Sonuç Bildirgesi

06 Ocak 2006

TMMOB adına Makina Mühendisleri Odası yürütücülüğünde gerçekleşen TMMOB Sanayi Kongresi 2005 Sonuç Bildirgesi kamuoyuna duyuruldu.

TMMOB adına Makina Mühendisleri Odası sekreteryasında düzenlenen Sanayi Kongresi 2005, “Sanayileşme, İstihdam, Refah” ana temalarıyla, 16-17 Aralık 2005 tarihlerinde Ankara’da Milli Kütüphane Konferans Salonunda gerçekleştirilmiştir.

Sanayi Kongresi 2005’te sunumu yapılan ve tartışılan konular, AB müzakere sürecinin başlangıcında, tarihsel önem taşıyan bir dönemde kamuoyuna duyurulmaktadır.

Amaç bu gündemin ülkenin çıkarları doğrultusunda sanayileşme kavramını yeniden değerlendirerek, refah ve istihdam ile bütünleştirerek tüm boyutlarıyla tartışmaya açılmasıdır. Kongrenin bu amaca yönelik kapsamı;

1923’ten Günümüze Türkiye’nin Uluslararası İşbölümündeki Yeri, KOBİ’lerin Sanayideki Yeri ve Önemi, Organize Sanayi Bölgeleri, Küçük Sanayi Siteleri, Endüstri Bölgeleri ve Teknoparklar Yeni Sanayileşme Modeli, Küresel Üretim, İhracata Yönelik Sanayileşme; Fason Üretim ve Taşeronlaşma, Sanayide İstihdam ve Sendikalaşma, Sanayi Politikalarına İlişkin Geleceğe Bakış, Kongre Öncesi Etkinlikler, Tartışma ve Genel Değerlendirme olarak saptanmış ve ilgili sunumlar, 7 oturumda 9 bildiri ile alan çalışmalarına dayalı 2 Araştırma Raporu özeti tartışmaya açılmıştır.

1923’ten Günümüze Türkiye’nin Uluslararası İşbölümündeki Yeri oturumunda

“Uluslararası İşbölümünde Sanayi Kavramının Önemi ve Sanayileşmenin Evreleri” ve “Sanayileşmeye Genel Bir Bakış” bildirimleri sunulmuştur.

Bu bildirimlerde; sanayileşme kavramının yeniden tanımlanması, geçmişteki işlevinin değişiminin ve küresel rekabet içinde üretim olgusunun dışlanarak dönüştürülmesinin farkına varılması olarak ele alınmaktadır. Sanayi yapısı 1980’li yıllarda geri teknolojiye doğru dönüşmüştür. 1990’lı yıllarda kırılma ve sürekli kriz ortamında sanayileşme bir hedef olarak önemini kaybetmiştir. Bunun en önemli nedenlerinden biri, tutarlı ve sistemli sanayi ve teknoloji politikalarının olmamasıdır.

KOBİ’lerin Sanayideki Yeri ve Önemi Makina Mühendisleri Odası tarafından yapılan alan araştırması destekli bir Rapor ile ortaya konulmuştur. Bu rapora göre:

Sanayide üretim ve hizmet veren KOBİ’ler 266.000 adet olup, bunun 263.000’i 1-49 işçi çalıştıran küçük ölçekli işletmelerdir. 3.000’e yakın orta boy işletme üretim yapmaktadır. KOBİ’lerde çalışan 1.289.400 kişi toplam sanayi istihdamının % 61’ini oluşturmaktadır, bu işletmeler katma değerden yalnızca % 30 pay almaktadır. Mikro ölçekli işletmeler, sanayideki tüm işletmelerin % 98.4’ünü oluşturmaktadır. Bunların istihdamdaki payı % 47.1 olup, katma değer % 14.1’ini yaratmaktadır.

KOBİ’ler büyük işletmeler ve uluslararası tekeller için vazgeçilmez firmalardır. Ucuz işçi deposu olup düşük kâr marjları ile katma değer zincirinin son halkasında yer almaktadırlar. Çalıştırılan nitelikli işgücü toplam işgücünün % 27’sini oluşturmaktadır. Mühendisler ise bu nitelikli çalışanların içinde % 8 oranında düşük bir pay almaktadırlar.

Kongrede sunumu yapılan bir Araştırma da, Organize Sanayi Bölgeleri, Küçük Sanayi Siteleri, Endüstri Bölgeleri ve Teknoparklar Raporudur. Bu Raporda söz konusu bölgelerin geniş bir dökümü yapılmış, bölgesel dağılımları, yarattıkları katma değer, istihdam, ihracat, ithalat ve işlevleri incelenmiştir. Ülke boyutunda 77 Organize Sanayi Bölgeleri, 386 Küçük Sanayi Siteleri, 28 Teknopark olduğu saptanmış, bölgesel dağılımın dengesizliği verilerle ortaya konulmuştur. Yaratılan katma değer 22 milyar USD olup, toplam sanayi katma değerinin % 14’ünü oluşturmaktadır. Organize Sanayi Bölgelerinin doluluk oranı ortalaması % 39’dur.

Yeni Sanayileşme Modeli, Küresel Üretim, İhracata Yönelik Sanayileşme; Fason Üretim ve Taşeronlaşma konulu oturumda “Üretimde Katmadeğerin Küresel Paylaşımı” ve “Türkiye’nin İthalata Bağımlı İhracatı” konulu bildirimler sunulmuş ve sanayinin yapısı ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Bu bildirimlerde aşağıdaki saptamalar öne çıkmıştır.

Sanayi üretiminde verimlilik artışı ucuz işgücü ile birlikte ele alındığından, küresel rekabet az gelişmiş ülkeleri açmaza sürüklemektedir. Ucuz işgücü, çalışma sürelerinin çalışanlar aleyhine giderek artması ve sosyal güvenliğin kayıt dışı ekonomiyle bütünleştirilerek ortadan kalkması gibi olgular sanayi sektörünü istihdam sağlayan bir sektör olmaktan çıkarmaktadır. İhracata dayalı bir model, sanayileşmeyi dışa bağımlı bir yapılaşmaya götürmektedir.

Az gelişmiş ülkeler ihracat yapabilmek için uluslararası şirketlere muhtaçtırlar. Burada az gelişmiş ülkelere düşen katma değer payı giderek azalmaktadır. Ara malı ihracatı gelişmiş ülkelerde sermaye birikimini hızlandırmakta ve tekelleşmeyi yoğunlaştırmaktadır. Türkiye'nin satın alma gücü paritesi buna paralel olarak giderek düşmektedir. İhracatın artması, satın alma gücünü, katma değer payını ve ücretleri düşürmekte, tasarruf gücünü (yatırım yapma potansiyeli) aşağı çekmektedir.

Sanayinin tüm sektörleri ele alındığında ihracata konu olan mal gruplarındaki ithal girdi oranı ortalama % 65 olmaktadır. Bu oran elektronik sektöründe % 85, tekstil ve gıda sektörlerinde % 55 olarak belirlenmiştir. Bunun sonucu olarak ithalat lehine makas açılmakta, cari açık GSMH'nın % 6.2'sine ulaşmaktadır.

Sanayide İstihdam ve Sendikalaşma oturumunda; “Kapitalizmin Dönüşümü; Kamu Politikalarında Dönüşümü ve İstihdam” ve “Sanayide İstihdam ve Sendikalaşma” konulu bildirimler sunulmuş ve istihdamın kamu personel rejimindeki esnekleşme eğilimleri ile yeniden ele alındığı, geniş çalışan kesimler aleyhine işlediği; kamu yatırımlarının azaldığı, stratejik sanayi işletmelerinin özelleştirildiği veya yabancı sermayeye satıldığı ve kayıtsız işgücü ile birlikte işsiz sayısının 10 milyonu aştığı, bu ortamda sendikaların işlevini göremez bir duruma getirildiği saptanmıştır.

Sanayi Politikalarına İlişkin Geleceğe Bakış oturumunda “İmalat Sanayiinde Teknolojik Gelişmeler ve İstihdam Sorunu”, “Taşeronlaşma Süreci ve İstihdama Etkileri” ile “Genel Denge Modelleri ve Bölüşüm” konulu bildirimler sunulmuş ve değerlendirilmeye açılmıştır.

Yeni teknolojilerin yaygın kullanımının Türkiye sanayisi üzerindeki etkileri istihdamın azaltılmasını körüklemektedir. Bu durum aynı zamanda AR-GE çalışmalarının ve inovasyonun önemini ve işlevini öne çıkarmaktadır. Teknolojik gelişmenin özgün ürünlere ve tasarıma yönlendirilmesi bir zorunluluk olarak ortaya konulmaktadır. Ekonomik büyüme ve ihracat artışı üretimin artışını ve tam istihdamın sağlanmasını getirmemektedir. İhracatın dışa bağımlılığı ve ithalatın artışı ile sağlanması, refahı sağlayamamaktadır. IMF politikaları ile ülke yoksullaşmaya sürüklenmektedir. Genel denge modelleri ve bölüşüm yeniden düzenlenmeli ve sanayileşme bu bağlamda halkın refahına yönelik olarak planlanmalıdır.

Kongre Öncesi Etkinlikler ve Kongre Değerlendirmesi oturumunda ise, Kongre boyunca sunulan bildirimler tek tek ele alınarak tartışmaya açılmıştır. Bu bağlamda sanayileşme kavramının yeniden ele alınması ve tüm sanayileşme araçlarının değerlendirilmesi ile yeniden sanayileşmenin, refah ve istihdama yönelik olması talep edilmektedir.

“Küreselleşme ve Sanayileşme” başlıklı TMMOB 2001 Sanayi Kongresi ve “Küreselleşme ve AB Süreçlerinin Ülke Sanayii ve Mühendislerine Etkileri” başlıklı TMMOB 2003 Sanayi Kongresi ile “Sanayileşme, İstihdam ve Refah” başlıklı Sanayi Kongresi 2005, 1960’lardan beri düzenlenen Sanayi Kongrelerinin bir devamı olarak ortak temalar üzerinden gerçekleşmiş olup, TMMOB bu süreklilik içinde görevlerini yapmaya devam edecektir.

Uluslararası kuruluşların dayattıkları yeni liberal politikaların, Avrupa Birliği’ne adaylık sürecinin de baskısıyla tek seçenek olarak sunulmaya devam edildiği bir ortamda toplanan Sanayi Kongresi, bugüne kadar izlenen ve sermaye kesimlerinin kolanmasına yönelik politikaların yerine, ekonominin ve sanayinin ülke ve halkımızın çıkarları doğrultusunda planlanmasını savunmakta ve Sanayileşme-İstihdam-Refah ilişkisini bu kapsamda yeniden gündeme getirmektedir.

Ülkemiz ve sanayimiz aleyhine gelişen küresel güçlerin yarıştığı rekabetin sanayileşmeyi büyük çapta etkilediği günümüzde yalnızca sanayi üretimi ile kalkınma, refah ve tam istihdam gerçekleşemeyecektir. Zira küreselleşme, içinde yaşadığımız döneme damgasını vuran kapitalizmin çok uluslu şirketler aracılığıyla dünya boyutunda kurduğu ekonomik egemenliğin son aşaması olarak, gelişmiş ülkeler lehine mal, hizmet ve sermayeyi ülkeler arasında olağanüstü bir hızla dolaştırarak, gelişmekte olan ülkelerin ekonomisini, sanayisini ve çalışanlarını büyük çapta etkilemekte, politik ve toplumsal dengeleri bozarak, gelir dağılımını kötüleştirmektedir. Spekülatif sermaye olağanüstü boyutlara ulaşarak verimli sermaye yatırımlarını önlemekte, işsizliği artırarak nedeni olduğu ekonomik krizlerin yıkıcı etkileri ile çalışanları yoksullaştırmaktadır.

Ülkelerin kalkınmasında sanayileşme en önemli kriterlerden biridir. Bugün de Türkiye’nin gelişmiş bir ülke olmasının yolu, sanayileşmede izlenecek doğru politikalardan teknolojiye yenilikçi çalışma ve AR-GE’den geçmekte, kaynakların doğru ve etkin kullanımı ile yatırımların ülke boyutunda gerçekleştirilmesiyle mümkün görülmektedir. Türkiye sanayisinin ayakta kalabilmesi ve rekabet gücünü artırabilmesi, yeni teknolojileri kullanabilir ve üretebilir hale gelmesine bağlıdır.

AB ile müzakere sürecine girmiş olan Türkiye için çok önemli konulardan biri de Gümrük Birliği’ne, sanayiye ve sanayileşmeye ilişkin dosyalardır.

Türkiye, AB'ye aday ülkeler arasında Gümrük Birliği'ni gerçekleştiren tek ülke olarak istisnai bir duruma sahiptir. Türkiye, AB'nin gümrük birliğine girdiği tek büyük ülke olarak eşitsiz koşullarda Avrupa Birliği ile aynı ticaret politikasını uygulamaktadır. Bu durumdan tüm sanayi sektörlerimiz olumsuz etkilenmektedir. Korumacılık oranlarının düşürülmesi, önemli ihracat sektörlerimizde bile krizin yaşanmasına neden olmuş, atıl kapasite ve artan maliyetlerle bunalım derinleşmiştir. Tek taraflı anlaşmaların Türkiye sanayisine zarar verdiği bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Gümrük Birliği ile AB'de yeni pazar imkanları elde edeceği yarılsamasını yaşayan sanayimiz, geçen 10 yıl içerisinde 50 milyar ABD dolarından daha fazla değerde AB teknolojisi ve altyapısına yatırım yapmış; bu yatırımlar makro bir programa, planlama ve fizibiliteye dayanmadığı için sonuç olumsuz olmuş, ölü yatırımlara dönüşmüştür. Bir çok alt dala aşırı yatırım yapılırken, bazı dallara ise hiç yatırım yapılmamış, ülkemiz ithal ve ikinci el makina ile dolmuştur.

Kongredeki bu saptama ve değerlendirmelerden hareketle, Sanayi Kongresi 2005, aşağıda sıralanan gerekliliklere vurguyla dikkat çeker ve bu konuların takipçisi olacağını ilan eder.

Küreselleşmenin emeği baskı altına alan stratejisine karşı, en azından belirli ilkelere sahip çıkılması gerekmektedir.

- İstihdamın bir hak olarak kabulü,
- Çalışma saatlerinin en aza düşürülmesi,
- Çalışmanın doğayı tahribinin en aza indirilmesi,
- Her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması,
- Sadece fırsat eşitliğinin değil eşitliğin kendisinin bir değer olarak kabulü,
- Üretimin hem işçiler hem de çevre hakkını içerecek biçimde maksimum demokratik kontrolü,
- Tüketimin eğitim, sağlık, ulaşım ve rekreasyonu da içerecek biçimde toplumsallaştırılması,

bu ilkelerin en önemlileridir.

TMMOB ve bağlı Odalarının tüm karşı çıkış ve uyarılarına karşın tek yanlı olarak imzalanan Gümrük Birliği Anlaşmasının ve ardından uygulanan teslimiyetçi politikaların ülkemizi getirdiği yer ortadadır.

Bu nedenle:

- Tam üyelik müzakere süreçleri tamamlanıncaya kadar GB anlaşması mutlaka askıya alınmalıdır.

- Aynı yanlış politikalar AB'ye üyelik müzakere süreçlerinde sürdürülmemelidir. İçinde bulunduğumuz bilgi kirliliği ve yönlendirme ortamına ivedilikle son verilerek, tarama konusu olan 35 başlıktaki müktesebat değişikliklerinin ülkemiz geleceğine etkileri tüm alanlarda ve tüm sektörlerde tartışmaya açılmalı, izlenmesi gereken politikalar oluşturulmalıdır.

- Küreselleşme süreç ve politikalarının ekonomik, siyasal, toplumsal, kültürel vb. tüm düzlemlerde yıkım ve tahribatlarına karşı durabilmek için ülkemiz öncelikle ve stratejik ön görüyle tüm alanlarda ve tüm sektörlerde kendi ulusal politikalarını oluşturmalıdır.

- Bilim ve teknolojiye yetkinleşmeli ve bunu ülke ölçeğinde toplumsal ekonomik faydaya dönüştürmeli, bu amaçla ulusal bir strateji belirlenmelidir.

- Yıllardır uluslararası para kuruluşlarının güdümünde uygulanan ekonomik ve sosyal politikalarla, üretimi yatırımı, sanayileşmeyi, bilimi, teknolojiyi, mühendisi, insanı dışlayan uygulamalar terk edilmeli; kamu yararını gözeten planlama yönelimi benimsenmelidir.

Bu amaçla,

- Bir Sanayi Envanteri çıkarılarak ülke sanayisinin maddi ve ekonomik varlığının durum tespiti yapılmalı ve kaynakları buna göre en rasyonel biçimde kullanacak, destek ve teşvikler saptanmalıdır.

- Sanayi katma değerini, ekonominin tüm sektörleriyle dengeli bir biçimde artırarak yüksek katma değerli ürünleri ihraç edebilecek alt sektör ve teknolojiler desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.

- Mühendislik alt yapısı, AR-GE ve teknolojik gelişmenin, küresel rekabette önemli bir rol oynamasından hareketle bilim ve teknoloji seferberliği başlatılmalıdır.

- Ülkemizde mühendislik hizmetinin niteliğinin yükseltilmesi için; temel eğitimden başlayarak üniversite, oradan da meslek içi eğitime ve işletmelerin nitelikli kadro istihdamına kadar uzanan ulusal yol haritası çizilmelidir.

- Bölgeler arası dengeyi kuracak ve gelir dağılımını adil bir biçimde kalkınmada öncelikli yörelere yayacak politikalar oluşturularak, organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi siteleri bu önceliğe göre geliştirilmelidir.

- Sanayinin gelişmesini ve ekonomik büyümeyi en geniş toplumsal tabana yayacak, refah ve istihdam sağlayacak, kamu yararına bir yatırım ve üretim planlaması yapılmalıdır.